

"DALMATINSKI HRVAT" izlazi svake subote
Godišnja predplata Din. 80 - Polugodišnja
Din. 41 - Tromjesečno Din. 22 - Za Ameri-
čku godišnja dva dolara

OGLASI PRAMA CJENIKU.

Račun kod Pošt. Čak Ureda, Zagreb, br. 38 004

Prijavljene telefoni
preko dana br. 30 - preko noći br. 23
(Interurban)

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE 'HRVATSKE'.

God. II.

ŠIBENIK, 17. STUDENOOGA 1923.

Br. 45.

Politička inkvizicija.

Papinska inkvizicija, počam od Innocenta III. do Klementa V., kad su vjerski sudovi kao »deposita fiduciae« u obranu vjere stvarali sistem crkvenog absolutizma, ostat će u analima historije bez dvojbe, kao doba tadašnje socijalne i kulturne stagnacije. Poznata Španjolska inkvizicija, kad su Mauri i Židovi, premda su se silom prilika izdavali za kršćane, ostajali svejedno samo Mauri i samo Židovi, ostat će za sva vremena eklaktantni dokaz ondašnjeg krvavog ultramontanskog moralu.

Ne želimo da prikažemo doba papinske inkvizicije niti da je podvrgavamo kritici, jer za to je historija pozvana; još manje želimo, da izlijemo i najnajanju kap žuci na našu katoličku crkvu i njenu hierarhiju. Hoćemo samo, da ukratko konstatujemo, kako je i današnja politička inkvizicija, koja se očituje u raznim fazama i na razne načine, djelo socijalnog i kulturnog rasapa, — dijeli koji vratili ljudi i društva stvara puzače i opkokre, neiskrene i pokvarene tipove rastrovanog političkog moralu.

Vratili su se, nažalost, stara vremena, kad svatko u današnjem društvu toliko vrijedi, koliko vrijedi organizacija, kojoj pojedinac pripada. Nadošlo je staro sredovječno doba, kad je orientacija ovoj ili onoj vladajućoj političkoj stranci počela da pomučuje duševno ravnovesje svih slojeva naroda. I kao što je za vrijeme papinske inkvizicije pod vodstvom Guidonisa, Emerika, Menghinija, Carene, Diane i drugih palo mnogo nevinih žrtava za vlastito vjersko osvraćenje, tako i danas pod vodstvom mnogih političkih šarenjaka padaju za vlastito političko uvjerenje mnogi ljudi, koji vole poziv svoje savjesti i koji cijene svoje nacionalno obilježje kao amanet svojih otaca.

Onome, komu svirepo partizan-

stvo nije ispolio zdravo rasudjivanje i koji sveopće teške današnje prilike gleda na vlastite oči, dovoljno je otvoriti stranicu javnog našeg života, odkako postoji ova država, i da vidi, kako je inkvizitorsko načelo postalo geslo jednog sistema, koji više voli partiju od države.

Tkomu nije jasno, zašto se u krugove jedne partie, za udarje privilegija i sinekura, vabe i uvode ljudi, koji ni po svom mentalitetu, ni po ranjem političkom osvrdnuću nijesu imali smisla ni volje za ekstremnu političku borbu? Tko ne vidi očito, kako se razni politički mekušci, te političke oline najnovijih dana, koji su za preminulog režima kao nojevi držali glave u pjesku, isprsuju kao inkvizitori proti vlastitom hrvatskoj braći lih iz licumjerskog egoizma i štreberstva? Koga ne boli duša, gledajući, kako u ovoj razvikanoj demokratskoj državi stoji Damoklov mač na vratu svih onih, koji ne disu governirani u velikim duhom reakcije i oporbenja šta proti svemu onome, što je hrvatsko?

Politički inkvizitori, pa i oni iz redova Hrvata — razni Menghini i Carene, stavše se u bojovni stav proti hrvatskom elementu, proti duhu pravice i jednakosti, da ruže i ubijaju, da inkvizitorski sile i prisiljuju, kako bi se za uvijek iskorjeno to razvijeno sjeme hrvatske svijesti.

Nu, stara je činjenica, da se svaki narod služi baštinom svoje prošlosti. Baština je hrvatskog naroda čista i nesebična domena njegove političke razvijenosti. Ona je stvorena uz žrtve i samoprijegore, na žaru srca, na slavenskoj uzajamnosti, podžigana svedjeno duhom naših velikana, ljubavlju istinskog za sve ono, što živi na pravdi i istini.

Nema te sile, pa bila ona okrutnija od inkvizitorske, koja bi

srušila duh, koji živi u sjaju ubjedjenja, da je samo jednakost i pravica, nesebičnost i iskrena bratska ljubav oslon zajedničkom progresu. Mnogi će »Mauri i Židovi«, još i dalje iz straha i nečistih ciljeva odricati se vlastitog imena i proti najboljem svom uvjerenju sipati mržnju proti hrvatskom narodu. Mnogi će »Mauri i Židovi« još i dalje podligli okolini i etavarati teže naše socijalne, političke i kulturne prilike. Da, još će biti »Maura i Židova«, koji će odmagati političkom sredjivanju rastrovanih prilika i provoditi inkvizitorska načela. Zbog svoje lične koristi, a da im nitko ni iz njihove okoline ne će

vjerovati, da to radi iskreno i odano.

Prohujit će valjda još dosta vremena dok budu prestale inkvizitorische metode današnjeg našeg političkog režima. Prohujit će uistinu, i zahuknut će istom onda, kad zajednička naša svijest bude spoznala istinu, da se duševno zajedinstvo ne stiče silom, već sporazumno su radnjom otvorenih i iskrivenih srđaca.

Za ovo vrijeme socijalnih i kulturnih nedra, politička će historija ubilježiti jednu neuspjelu inkvizitoricu misiju naše braće, iz koje će razabirati najočitije, kako je hrvatska svijest znala svagda sačuvati svoju političku individualnost.

HRVATSKO SLAVLJE U ŠIBENIKU.

U ponедjeljak, na 12 ovoga mjeseca prolaska g. Dra. Ante Trumbića za Zagreb, naš grad je doživio jedno ugodno iznenadjenje, pravi triumf hrvatske misli, što je u široke slojeve hrvatskog društva utjelovljenje, da Šibenik nije izgubio ni malo od svoje hrvatske svijesti, kako se to lažno prikazivalo sa strane potpuno čiste štampe i nadrijeđenog slavenstva.

Netom se je pročulo, da na veleru, sa parobromom „Kosovo“ prolazi g. Dr. Trumbić, narod i sve ono što hrvatski misli i nije izdalo svoje hrvatsko, počeo se je spontano, bez ikakvih priprema sakupljati, željom da pozdravi Dra. Antu Trumbića, jer u njemu, odnosi iza Radiceva, vidi prvi predstavnik hrvatskog naroda.

Kada se je parobrod pokazao u daljinu od 5-6 milja, bili su na brdimu zapaljeni kriješovi, a u kanalu su parobrom dočekale ladice sa vatrometima. Kada se je parobrod pokazao na ušću kanala, na obali su bile zapaljene bengalske vatre i rakete, dok je nepregledna masa naroda, koja se sve više slijevala na obalu,

dočekala parobrod. U to je Hrvatska Omladina korporativno, sa hrvatskom trobojnicom i glazbom na čelu, svirajući hrvatske koračnice, stupala ponosno gradom i prisjepala na obalu, uprav u čas, kada se je parobrom proglašen učesnikom TTD-a. Trumbić se pokazao na parobrodu.

Čim je narod spazio Dra. Trumbića, nastane odrušljivo klicanje: Trumbiću, Hrvatskoj, hrvatskom narodnom pokretu, Radiću, hrvatskom narodnom pokretu, Radiću, a glazba i sloganji svih Hrvata, a glazba zasvirala davoriju „Malena je Dalmacija“. Kroz to je već deputacija hrvatskih gradjana, predvodjena sa gg. Dr. Matkovićem i Dr. Gazzarijem, pošla na parobrom da pozdravi u ime grada Dra. Trumbića, kad je glazba svršila i klicanje se stišalo, Dr. Trumbić dirnut tolikim izkazima, ganutljivo progovori:

„Brato! Vi ste mi iznenadili. Zahvaljujem na lijepom dočeku i pozdravu šibenskih Hrvata. Ovo nije nikakva novost, što vi kličete živila Hrvatska!“ — reče Dr. Trumbić, pak nastavi „ali kad vi danas taj poklik ističete, kad svi kličete živila Hrvatska, onda mora da je jedan razlog, koji vas peče“. — „Ja vas ranumijem! Mi živimo

će opet približili narode i to tako, da se milijuni ljudskih bića, naše čovječanske braće, olakša njihovo životno breme.

Ja neću ići u potankosti, ali otvoreno i iskreno velim ovo: Zlo se u Evropi prenago razvija: valja mu stati na put brozom i odlučnom akcijom, jer se inače Evropa ne može spasiti od propasti.

Ja evo govorim medju Južnim Afrikancima i znau, da medju nama ima ljudi, kojima je osobito draga Holandija. (To su Boeri ili Buri, to jest Pauri ili seljaci, doseđeni u južnu Afriku, gdje je i Transval iz Holandije ili Nizozemske Domovno uredničtvo.) Svim nam je osobito draga Francezka i Englezka,

u našoj zemlji. Prijatelji smo svima i svakomu, i baš zato hoćemo i mir, pravicu i slobodu (Bjurno odobravanje.) Mi nemamo samo pravo, nego i dužnost, da govorimo iskreno, otvoreno i jasno. Naročito baš ja osobno inam tu osobitu dužnost. Ja sam naime uz dvojicu, trojicu državnika još jedini čovjek, koji sam podpisao mirovni ugovor u Versalju, a još sam uvek na vlasti. Ja sam ga doduše podpisao proti svojoj volji i uz protest, ali uzprkos tomu taj podpis težko liši moju savjest, prenda sam unapred proricao sve nesreće, koje će iz njega nastati i koje se i previše dogadjaju. Primjer Južne Afrike: spas je samo u pravednoj čovječnosti.

da bez okolišanja kažem svoje mišljenje. Mi smo u južnoj Africi pred dvadeset godina preživjeli sve ovo, što sad preživljuje Evropa. Mi smo se također (Buri, Englezi i Francuzi) međusobno mrzili mrevarili i napokon se strahovitim ratom gotovo uništili. Svu južnu Afriku bili smo pretvorili u pravi, pravčati parkao, i kad smo bili poraženi, smrđeni i sasvim iznemogli, moj maleni burski narod morao se pragnuti pred silom osvajača. Ali taj osvajač (Englez) nije bio divljak. On nije podpiso mira samo zato, da proti razvozanim Burima nastavi još strašniji rat. Engleska nije s Burima postupala kao s robjem ili kao s ljudima niže vrsti. I mi Buri i Englezi svi smo

Uspjesi predsjednika Hrvata u Londonu.

(Konac.)

Poruka Evropi i svjetu.

Sa viećanja naše Britanske Zajednice treba da svjet sazna i čuje, da mi ne mislimo samo na sebe. Mi smo jaki, zato je na nama velika odgovornost.

I zato prije nego se razdjemo, moramo Evropi i svjetu označiti barem u glavnom pravac one politike, koje ćemo se držati ne samo na svoju korist, nego na pomoć i spas svih onih, koji trpe i koji su potlačeni. Velika će to biti stvar, kad Evropa od nas čuje poruku, koju će očišćiti njezinu podzemnu

u vremenima čudnovatim! - Čim je Dr. Trumbić izrekao ove značajne riječi, narod ih je sa obale popratio uredbenicom: "Živio Trumbić! Živila Hrvatska!" - U nastavku, reče: "Hrvatska ima pravo ovđje i niko drugi! Budite ponosni da se borite za Hrvatsko. Sa imenom Hrvatska sve je izraženo i mi ćemo u tom znaku uspijeti!" - Na koncu je ponovno zahvalio na neočekivanom dočeku i reče, da ga on nije zasluzio, ali da ga tuniči tako, da hrvatski narod grada Šibeniku, viđi u njemu jednu česticu njegovog. Tako je odgovorio narod. -- Spomenuvši da ovoj obali prijeti pogibelj sa zapada, istaknuo je dr. Trumbić, kao najbolju obranu ovoj pogiblji: Hrvatsko! Hrvatska svijest može da obrani ovu obalu i za to je Hrvatsko nezina prva i najbolja obrana.

Uz poklik: "Živio hrvatski Šibenik, Krešimirov grad!" - Dr. Trumbić je završio svoj značajni govor, kojim je govorio iz duše i sruču svili šibenskih Hrvata.

Nakon klicanja, udaranja glazbe i paljbe vatrometa, kroz jedan cijeli sat, na molbu Dr. Trumbića, masa se je, od preko 3000 duša, udaljila od parobroda, te je opel sa glazbom i trobojnicom hrvatskom na čelu, prošla preko obale, obišla grad, pjevajući "Oj Hrvati, jošter živi..." - sa prozora mašni rubci, kliče se Hrvatsko, pozdravlja se Hrvatska zastava... Šibenik je spremio triumf Hrvatsku.

Na poljani se je povorka, nakon oduševljenog govorca, vodje omladineča g. Mata Kalmete, u kojem je istaknuto da se Hrv. omil. bori za ravnnoprostor i hrvatska polačena prava, uz poklik "Živila Hrvatska" mirno i dostojanstveno razišla.

Prije poluzaka parobroda, depucija "Hanaoo" predviđena našim Urednikom poklonila je Gospodjini Dra. Trumbiću, krasni buquet svježeg cvijeća.

Te večeri je Šibenik pripredio doček Trumbiću, prvom sinu Hrvatske Dalmacije, onom Trumbiću, koji je u vanjskom svijetu i kod naših saveznika, puno bolje vidjen i susretan, nego li ijedan od radikalnih i demokratskih ministara. Šibenik je pokazao kako znade cijeniti, onog Trumbića, koji je istrošivši u patriotske svrhe sve svoje, siromah imajući, ali tim bogatijim poštijenjem; koji je mogao da bude dozvotni ministar, da je htio izdati svoj hrvatski narod. To je razlog, radi kojeg je on trn u oku režimljama, i za to su pri zadnjim izborima i naručili razne izborne žare, samo da mu osuđete i otešćaju izbor.

Šibenik će za Hrvatsko učiniti i više, kada prilike dozvole nekim njegovim prvinim i nesebičnim patriotima, da istupe aktivnije, te će se pokazati kompaktan, kako je bio u doba narodne borbe i u doba pravoštva.

Postoji li hrvatsko pitanje i u čemu se sastoji?

Osvjetliti ćemo ovo pitanje, budući nam se sa strane naših političkih protivnika često predbacuju, da faktično ne postoji hrvatsko pitanje, nego "antidržavni".

Pogledajmo malo u našu nedavnu prošlost, pak ćemo odmah uočiti, da je takova tvrdnja jedna najgora mistifikacija. Od ilirskog pokreta pa dalje sve do konca svjetskog rata mi vidimo, da su baš Hrvati postavili za svoj najveći cilj i ideal — ujedinjenje svih južnih Slavena. Najbolje sinove hrvatskog naroda nalazimo uvjek као predstavnici na braniku slobode svog naroda i svog najvećeg nacionalnog idealu. Najstaknuti sinovi hrvatskog naroda stajali su uvijek u prvim redovima borbe, te su samoprijegorno davali i svoje živote za što bolju i ljepšu budućnost svog naroda. Kod Hrvata je dakle, nikuna misao ujedinjenja svih južnih Slavena i oni su tu misao sistematski pro-

vodili ne poznавajući u tome za preka i rušći sve ono, što im je stajalo na putu.

Rastlo smo doživjeli da se ostvarilo, ali mi nismo još ni danas vidjeli ispunjeno naše ideale prama unutri, prama sebi i prama svom narodu, a misao o blagostanju i boljem životu u svojoj nacionalnoj državi danas je postala — utopija.

Hrvati su ušli u sklop današnje naše države, kao slobodni građani aktom 29. listopada 1918., a preko svog zakonitog zaustupstva — hrvatskog sabora u Zagrebu. Glavni je misao tog akta bio, da će se unaprijed određenom kvalificiranom većinom, koja polpuno zaštiće od svakog majoriziranja (nadglašavanja) odlučiti i konstituirati o formi vladavine i o unutrašnjem uređenju države na temelju polpune ravnnoprostnosti. Svečanim aktom od 1. prosinca 1918. to je još i sa najviše strane potvrđeno. To nije

dakle jedna hrpa papira, već su to historijski dokazi, koji se ne dadu uništiti nikakvom frazeologijom.

Što vidimo iza svega toga? Vidimo, da se čitav naš državni stroj giblje u smjeru majorizacije, vidimo, da je naš temeljni državni zakon — vidovdanski ustav denesen u znaku majorizacije, bez kvalificirane većine i proti volji Hrvata. Iza tog temelja slijedi kasnije čitav niz pokušaja, da se svugde izbriše bilo kakav biljež hrvatska. Režim je uzeo kao monopol sve narodne osjećaje i narodnu dušu a u svemu hrvatskom je gledao manifestaciju tudišćine. Sve tekovine, koje je hrvatski narod izvođio kroz vječkovnu borbu, a voden željom k napretku, nastojalo se uništiti, jer tobože nose biljež tudišćina, a sve mu tome se htio dati biljež balansirane. Hrvatska se hoće raskomadati na oblasti, jer to bi bio najbrži i najlakši put za uništenje hrvatska, budući bi u takovim oblastima koje stvara vidovdanski ustav došlo najbolje do izražaja režimskog, a to ne znači ništa drugo nego majorizacija. — Stvorili janjičare među omladinom počelo se na sve grlo vikati proti hrvatskim «separatistima», samo zato jer su Hrvati, a nije se htjelo vidjeti one gore separatiste. Ta banda Azijata, osnovana za jedan gnujsni cilj, stupala je u akciju u hrvatskim krajevima s nama već poznatim sredstvom, a tolerirana od vlasti iako se njezino djelovanje kosilo sa najelegantnijim pojmom pravde. Dok su se kod Hrvata rabila takva sredstva za propagiranje azijatskog »jugoslaventva«, kod Srba se ti junaci riju, usudili niti mojaviti. Tako pod integralnim jugoslavenskom a u istinu je bila samo veliko-srpska.

Vidovdanski ustav je počela, da provada u život jedna birokratska klika, koja osobito kod Hrvata nastoji da ukoči svaki ekonomski život i napredak, jer su dobro uvidjeli što znači ekonomski napredak jednog naroda. Pod zaštitom Vidovdanskog ustava, a vršeći centralizam u praksi vuče se čitav naš novac u Beograd, s kojim se on ekonomski diže. Pod plăstem centralizma Hrvatska daje najviše prihoda državi, a najmanje dobiva. Evo jedan primjer: U novom proračunu za popravak cesta i novogradnja za Srbiju je predviđeno 194.200.000 dinara, a za Hrvatsku 20.400.000.

Kako iz svega gornjeg vidimo, politika Beograda prama Hrvatima

jer smo obnovili iskreno i pošteno svoje međusobne ljudske odnosaje, mogli smo sklopiti iskren i pošten politički sporazum. Pokazalo se na djelu, da prava čovječnosti rješava najteža politička pitanja, pred kojima je službeno državčica mudrost posve nemoćna. I danas je južna Afrika živi dokaz, da je samo ono prava politika, koja jednako i daje i prima, koja je umjerenica i plemiću, koja drži riječ i koja svaki narod smatra prijateljem. I zato ja velim: Ostanimo vjerni velikomu načelu čovječnosti i ne ćemo nijedno pitanje nazvati zamršenim i nedozrelim za rješenje. Čovječja je narav na svim kontinentima ista; i zato će naši prijatelji u Evropi moći postići tu istu, što smo postigli

mi. njihova djeca u južnoj Africi. (Burno odobravanje.) Ali zato najprije treba oboriti bjesmučni militarizam i to najprije u onim zemljama, gdje ga narodi i neće i ne mogu uzdržavati. (Burno odobravanje.) Sad je u Evropi poludrig miliona vojnika više, nego ih je bilo u kolovozu 1914. (Burni poklici: Sramota!) K svemu tomu pozvane su iz Afrike crne horde, da onc u koljevici civilizacije odlučuju, tko ima pravo, tko krivo, tko će zapovjedati, a tko slušati. (Sramota! Sramota! Nova mirovna konferencija.)

Doslo je vrijeme, da se sazove veliko sveće svih država, koje su interesirane u ratnoj odštelji. Nikakav odbor strukovnjaka, dapače ni Savez Naroda ne može tu ništa u-

činiti. Imadu se stvoriti vrlo zamašne odluke. Imade se učiniti kraj tomu, da Evropa ide dalje ovom strampiticom. Sad se baš raspravlja o tom, da se takva ponovna mirovna konferencija pozove. Neman razloga misliti, da će ikoga velelast uzkratiti svoje sudjelovanje, ali ako to kojagod učini, konferencija će se sastati i mora svoj posao svršiti. Zato si mora osigurati sudjelovanje američkih Saveznih Država."

Sada general Smuts govori vrlo krasno o Americi, zatim vrlo mudro i plemenito o Njemačkoj, vrlo prijateljski o francuzkom narodu, a do skrajnosti nepomirljivo proti današnjoj francuzkoj vlasti i proti francuzkomu militarizmu. Tu je kazao i ovo:

u zadnjih pet godina dokazuje, da se ide za jednim sistematskim uništenjem svega onog što je hrvatsko. Jasno je davaus i sljepcu, da su Hrvati proti ovakvom stanju ne iz inada i ne zato što su »antidržavni« već zato što brane svoje najveće nacionalne svetinje, što brane svoju ličnu, ekonomsku i kulturnu slobodu. Hrvati hoće ova država, ali ona mora biti osnovana na bazi slobode i potpune ravnnoprostnosti, zabacujući svaku dominaciju, pa ma s čije strane ona dolazi. Hrvatski Narod ne može, a i neće nikada pristati, da u svojoj vlastitoj kući bude granan drugog reda. Hrvatski narod hoće, da bude samostalan, uvjeren da ima sve uvjete za ovaj samostalni život, koji će ga voditi k napretku i k — slobodi.

Hrvatsko pitanje opstoji kako smo iz svega gornjeg vidjeli ne krivnjom Hrvata, koji su u samobranu. Za rješenje hrvatsko-srpskog spora mora se pristupiti liječenju i to s temelja — mijenjanju vidovdanskog ustava. P.

Ustroisci.

Dobro upotrebljen. Odbor Jadranske Straže izabran je za predsjednika Ljuba Jovanovića. Sasvim dobro! Bar će priložnici, koji njemu novac uruće biti pouzdani da će stići onamo kud je namenjen. Ta Ljuba bi pre iskopao sebi oko, nego što bi dirnuc u opštinsven paru. I kad neki put priloži nedostanu, on ima običaj da zavuču ruku u svoj žep i potpuni ono što nehatni priložnici nisu hteli žrtvovati. On je već izdavna poznat kao ktilor i priložnik S. K. Zadrugar Prof. Društva i Skup-

Zao nam je što svu savezni priključi dobrovoljnici priloga nisu, poput buketa, skupljeni ujedno. Najbolje bi bilo da su predsednici odbora bili g. Pašić i patrijarh Dimitrije, prvi polpredesnik Ljuba Jovanović, drugi Velizar Janković, a sekretar Laza Marković. Tada bi fond Jadranske Straže naglo rastao, kao komad u delinjoj ruci. (Republika.)

Iz oproštaja g. Pašića sa pok. Stojanom Protićem... „Eh, drugaru milli Stojanu... Eh... Eh! Da si mene lepo poslušao i moje, ovaj idejalne saveze, kako bi u sjajnom blagostojanju jugoslovenskog Mi spokojnog mira i danju poživeo...“

Više mi je zbog tebe, ovaj, tuga u plemenitom Mi, ovaj, mome srcu, nego da sam, ovaj, izgubio, najidealniju koncesiju ili, ovaj, predao sirotinji kakav za nju povereni Mi prilog, ruski ili francuski, ili da

„Ja razumijem i današnju francuzku vlast, koja je izgubila glavu, čim je izgubila najprije američku, a onda i englesku pismenu garanciju (jamstvo) za svoju sigurnost na oštrici mača. Mjesto toga, što sada Francuzka radi, neka opet bude, što bila: Prva zaštitnica polučenih naroda i prva braniteljica i čuvarica političke slobode na evropskom kopnu. Mi Britanci hoćemo mir, hoćemo pravednosti i slobodu za sve narode i samo zato smo se borili i mi i Amerika s nama. Taj se cilj mora postići i to što skrije i brzom i odlučnom akcijom“. (Burno odobravanje i klicanje. Govorniku sa svih strana čestitaju.)

Stjepan Radić.

sam, ovaj, čak morao biti priludjen da platim, ovaj, kaznu za uime dvora prokrijumđene stvari bez carine, ili, ovaj, ili... Ali ne mogu dalje, zalatali drugara moj Stojane. Ne mogu više... sute me, elo ovaj, ugušiše... Meko Mi, ovaj, sreć lapa hoće da može da, ovaj, prepukne!.

Zbogom i do vidjenja na, ovaj, onom, znač, strašnom svetu! Neku li je ovaj, meka ova srpska mineralna zemlja, koju ti nikad nisi eksplorisaos.

Tvoj posle smrti iskreni
(Republikan) Nikola P. Pašić.

Radikali u Skupštini.

Sastali se u Skupštini,
jao zemlji!
Izglasali taksa trista,
teško nama!
Perušače od rođenja,
i po smrti, narod ceo,
kuku svima!
Ali i njima mreti valja,
blago nama!
Pa se smrti prestrašili
kao žene,
tele menel
I Pantheon da sagrade
sami sebi namisliši,
pokaj njima!
Još da legnu ostalo je,
braćo mila!
I paponjke da otegnu
poslanici vaskolici,
pentoneci svikolici,
dušo moja,
pa da narod sretan poja.
• Vesele Novine (Beograd).

Domaće vijesti.

Custodia honesta. Kod nas kao da se ne vodi računa o principu, kojeg je predviđao zakonodavac za političke krive. Inače se nebi izjednacavali, politički pritvorenici, od izveznog položaja i političkog imenja, sa drugim kriminalnim zločincima. Uveravaju nas, da se između nedavno riješenih komunističkih privaka i teško osumnjičenih lica, tipa Buturović, ne pravi nikakve razlike, ma da u prirodi njihovog prestupa, ne može biti nikakve podudarnosti. Bez obzira što su spomenuti komunisti riješeni od opštutbe i stoje u zatvoru, samo u isekivanju rješenju ništovne žaobе, koju je ulazio državni odvjetnik, oni bi, po načelima, koji vrneže za političke krive, imali prava na neke povlastice, koje daju sve civilizovane društva, a koje, osim u Splitu, političkim krivcima nisu uskrasivane i ne po ostalim dijelovima Jugoslavije. Na komunističke poslanike, koji su bili osuđeni na 2 godine zatvora i izdržavani u kriminalnim zatvorima u Požarevcu i Mitrovici, bio je vrlo podstavljanu primjenjuvan princip „custodia honesta“, tako da im je u tijeku stizala neotvorena pošta, svakojake novine, mogli su kupovati knjige i primati posjete u svako doba. Šta više Filip Filipović napisao je u Mitrovici i stampao nekoliko knjiga, a Dr. Šime Marković, pod punim potpisom pred mjesec i po dana, znamenito raspravio o „Nacionalizmu u svjetlosti marksizma“. Više je nego jasno da se komunistički poslanici nisu favorizivali, već da se tu radilo o jednom njihovom pravu, koje im niti nije mogao ukratiti.

I pored tih, ima još mnogo drugih primjera, da najbolje stvari iz beletristike i naučne literature su napisane baš u zatvoru („Le me prigion“, „Šta da se radi“, „Žena i socijalizam“ itd.), što samo potvrđuje pravilo, da su politički pritvorenici odvjetni tretranim drugačije od ordinarnih odvjetnika, palikarica i džepara.

Tražeći da se principe, koji je zakonodavac predviđao u „Custodia honesta“, primjenjuje i u splitskim tunnicama, pogotovo kada se isti primjenjuju po ostaloj Jugoslaviji, napisasmo ove rečke ne samo radi pritvorenih komunista, već u težini da se odbaci jedan štetni precedens, koji će sutra važiti za sve političke krive. A noši najugledniji hrvatski gradjani, radi svog opozicionog slava prema radikaliskom režimu, nikada ne mogu znati, što nosi suraznjava.

„Subotičke Novine“ obustavljene su od državnog odvjetništva u Subotici radi toga, što su smjelo ustašale na obranu prava Banjeluća katolika. „Oleli su nam — tako se jadičkuje te „Novine“ — škole, crkve, školske i crkvene zemlje, a sad joče da nam silom nature sv. Savu u sve naše škole“. Ovo ustisje silno je uzbuljeno duhovje u Banjeluću se poduzeli korake, da u njihove jede upozna cijeli kulturni svijet.

Bojkot Hrvata. — Čitamo po novinama da su Sebi radikalni navijestili i ekonomski rat Hrvatima. — Kako „Hrvat“ jačeg poslaničkog podnijeti interpellaciju u tom pravcu Radikalni se sigurno veseli nad tim novim nesuspjehom Radica.

Hrvatsko pitanje biće pretresano pred engleskim parlamentom, jer će jedna grupa eng poslaničkih podnijeti interpellaciju u tom pravcu Radikalni se sigurno veseli nad tim novim nesuspjehom Radica.

Umjetnost.

Koncert Filharmoničnog Društva.

Po prvi put ove sezone nastupilo je ovo mlađe udruženje sa obilatim programom i sa novim dirigentom g. Trišlerom. Unaprijed smo se mogli nadati zamašnom uspjehu ove večeri, jer poznavajući vrline g. Trišlera, kao strogovog pedagoga i suggestivnog dirigenta, bila nam je dovoljna garancija, da će odspasti svaki dilematizam, koji je načalost bio poprimio zvljekog zamatra u ovom našem društvu. Tako isto otpalo je ono primitivno — šablonsko — nepripravno — reklamsko nastupanje, kristavog zboru i ne akordiranog orkestra, te je društvo mjesto imena „Filharmonija“ zasluzivalo naslov „Disharmonija“.

Ostavimo što je bilo — bilo pa prošlo. — Prečesnočaji koncert pokrio je svu ne lijepu prošlost. Dvorana Varieté-nina bila je dubkom puna. Koncert je otvoren sa Meyrbeerovom „Krunidbenom koračnicom“, koju je orkestar sa lakoćom odsvirao.

Bogatjom interpretacijom izveo je orkestar na sveopće zadovoljstvo „Fra Dravolo“ od D. Zubera i sa svim mogućim niansama, komplikiranu auverturu „Titus“ od Mozarta. Tako isto „Chant sans paroles“ od Čajkovskog potpuno je sviđan.

Mendelssohnov „Simfonički Trio iz II. simfonije (Adagio religioso i Allegretto un poco agitato)“, nije potpuno uspjeo, posto u prvom dijelu (Adagio) tempo je bio malko prebrzi i kod violinu opažala se ne sigurnost, a kod celloa malo i nikakva dinamika (čestvo). Drugi dio „allegretto“ tempo je bio presirok, ali ipak je pri koncu drugog dijela uspješno g. Trišler, koji je na glasoviru svirao, da ubrzava tempo.

Gosp. J. Andrić, tenorista odigrao je par romanca sa mnogo osjećaja i shvaćanja, ali bi trebao mnogo i mnogo skole da svoj ugadan glas razvije i dotjera.

Mješoviti zbor je prekrasno odigrao od J. Pavčića „Slovo“ i ako krivnjom pojedinim pjevača bio je po koji repič i sa krivnjom pjevačica prijevremeni upad. No, to su opetovane stvari, koje se dešavaju nepažnjom na dirigenta. „Svu noć mi soko“ od J. Halzea, mješoviti je zbor podpuno pogodio interpretaciju i sviđao neugodne intervale. O samoj stvari (komadu) može se jedino kazati, uslijed loše harmonizacije, da je izječinula lijepu narodnu melodiju, V. Novak: „Šanak spava“, za muški zbor i bariton solo pobrato je zasluzeni uplaz. Ženski zbor je dobitnik bio sa melankoličnom „Smetaninom „Uspavankom“, koju je a

Trišler ukusno obradio uz pratinju violina. Mješoviti zbor brojni kojih šezdeset ljudi i prilično je disciplinovan, tenori su najbolji; posjeduju cijelinu i ugoden timbar glasa; baritonu su ugodni, dok bassi drugi su podpuno slabii prima ostalim. Soprani su ugodni i milozvučni, dok kod altova se opaža pomjicanje rutine. Uopće ženski zbor, je sastavljen od mladih sila, koji bi se u vremenom i marljivim radom mogao takmili sa boljim našim društvinama i također i orkestar, kad bi popunio ono par instrumenata što fale, a koji su neophodno potrebni, tako isto ne bi zaostao za vodećim orkestrima.

Jedna primjedba neka mi bude a to je; da cijelom zboru fali obilgalna vokalizacija, koju se danas zahtjeva od pjevačkih društava.

Mi se od sveg sreć radujemo ovom inače kolosalnom uspjehu, a osobito nas veseli lijep napredak g. Trišleru, koji nam je ove večeri pružio svoju dušu i svoj bogati osjećaj.

B-i-c.

Opazka Ured. Dužni smo zamjeriti Upravi Filharmonije, što u ovom čisto hrvatskom gradu, nije bilo osviranja u Hrvatska Himna, uvjereni da će se u buduće tomu posvetiti veća pažnja.

Gradske vijesti.

Iz općine. Doznaјemo, da je Leonida Franić, bivši Direktor zagrebačke željezničke direkcije, prihvatio izradbu nekih načrta kod naše općine. Ta se je vijest ugodno kod građanstva dojavila, obzirom na direktorev sposobnosti i uvjerenjem da će načrti biti najbolje izvedeni.

Ovom prigodom bi stavili općinskoj upravi na sticu, da sve radnje i popravke učica postavljaju na javnu licitaciju, e da se tako izbjegne prigovorima da su samo neki favorizirani i da se monopolizirali teži rad. Skup se dva tri isječka za popravke zajedno, formira se svota 4-000 hijuda dñara, te se licitira, pak, vuk sit i koza cijela.

Još jedan upit na općinsku upravu. Jeli joj poznato, da stanovniči njezini organi, organizirani orjunci, učestvuju oružani, u nađima na Hrvatsku omladinu, kao one većni da su 28.10. na Poljani i kako misli spriječiti, da se to više nedogodi? Nadamo se, da općina ne će biti više utocišće, svih onih koji su se istakli u napadima, proti hrvatskom pučanstvu ovoga grada.

Bratka omladina mi glas o tragičnoj smrti hrvatskog omladinca Marka Ivankovića u Dubrovniku, uputila je Hrvatskoj Omladini u Dubrovniku slijedeću brzjavku: „Nad grobom hrvatskog mladiča Marka Ivankovića, poginulog od ruke zlikovacke orjunaške bande, kličemo Slava! Obitelji, Hrvatske naše srušće, željimo da slogan svih Hrvata diljem cijele domovine, čim prije svake don obraćuna sa narodnim dušminutima.“

Potunji prikaz dogadjaja donićeću u dođućem broju.

Ista je upozorila braću hr. omladince, da pripreme na bivšeg vođu šibenskih orjunača Kessleru, koji se je nakon što je pušen na Poljani iz revolvera, na 28.10. u sukobu sa hr. omladincima, pušten od državnog odvjetnika, odvratih sutradan pre selio u Dubrovnik.

Pučka Škola. Tuže nam se Dolacani, i Crničari, da im dječji moraju skupa polaziti pučku školu u Docu, koja je opskrbljena sa samo dvije učiteljske sile i koje uz najbolju volju, nemogu da udovolje potpunu svoju dužnostima. Tako se događa da im dječji svrše svih pet razreda, bez da stuđe. Dok je u drugim gradskim školama obilost učitelja, bila bi dužnost školske vlasti, da pomognu Docu i Crniči, te dodijeli još učitelja. Najbolje rješenje bi bilo, da se preotvoru pučku školu u Crniči i tako dade mogućnost i roditeljima, da mogu učiti svrste na misterij. Škola

Šarlah. Ovih je dana u našem gradu zabilježeno nekoliko slučajeva Šarlaha. Obitelji je uputila gradjanstvu, jedan oglas naputnicu za suzbijanje te opasne epidemije Roditelji neki su na oprezu, jer ta bolest osobito hara neku djecu.

Bjesnoća pas. U gradu je ovih dana ugrizeno 6 osoba od bijesnih pasa. Svi su bolesnici otpremljeni u Pasteurov zavod u Zagreb. To je potaklo Općinu, da izdala maredbu, da se sví psi i mačke pobuđuju, jedino da moći vlasnici da zadrže pse, ako ih propisno onemoguće za opasnost i na svoj trošak pristaju na pregled veterinaru.

Izvidi. Rečeno nam je, da je državni odvjetnik uputio izvide „ex officio“ protiv svog intuma g. Šefu policije Carevića, radi prijave priopćene od g. Nika Frzopa, i protiv njegovog adiutanta agenta, radi tambarušice. — To rado biježimo, ne iz kake pisanje proti gorerečen, već jedino radi loga da zabilježimo, kako smo uvjek bili uvjereni o nepristrasti i strogošti g. državnog odvjetniku te da je on u službi samo strogi i pravedni činovnik, pa smo eto time i pojačali naš uverenje. — Baš radi toga, mu niti ne zamjeravamo, što se gomilaju toliki procesi, proti fašista, kao oni, radi pokusanog umorstva na Dru Drinkoviću, ministru; više njih radi teške tjelesne ozljede i sijaset drugih, jer smo uverjeni, kada bi on u tim slučajevima brzo i prestrogo radio, da bi mu se kao izraziti i dobrim Hrvatu, moglo prigovoriti strane protivnike, da je portajuća.

Pčelarska izložba u Zagrebu. Naša građanin g. Grgo Čular i na ovaj izložbi je odnio prvi borjak. Bio je odlikovan sa prvom nagradom za: izložene svijeće, ujedno sa ūči i med, koji je, po sudu komisije, radi svog teka i arome, prav specijalitet i nešto, šta ni jedan pčelar nije dosada imao. — Ovo je četvrtu nagradu, koju je g. Čular u svojoj struci zaslužio. Čestitamo!

Novi zakon o taksama već je stao na krepost. Po tom zakonu su načinje rešimljije usrećiti sa jednom novom odredbom, koja glasi: „Upis u naredne razrede ne može se izvršiti bez svjedočanstva o svršenom nižem razredu. Svjedočanstvo ili uverenja srednjih ili stručnih škola se mogu se, izdavati, bez priloženog uverenja o plaćenom porezu roditelju za prošlu godinu.“

Po tom zakonu mora se od 15. ovoga, na sve m-lje licititi taksene marke od 5 Din., mjesto tri dinara, kako dosada. Pa da to nije napredak?

Umrl: Marija ud. Spalatin, majka predsjednika našeg Županjskog i Okružnog Suda g. Dra. Stjepana Spalatina, premijuna je u Starogradu u veoma dubokoj starosti. Osim putem g. predsjedniku naše iskreno sažaleće.

Mijo Zorić pošt. listonosha, stari pravški borac, premijun je predpodsudjelje u najuznajivoj dolobi. Pokosilo ga je duga i nemila boljetica. Pokojniku bila kralja ova hrvatska zemlja, a teško učiviljeni obitelji naše duboko žalovanje.

Željeznički promet sa Splitom i Kninom od 13 tek nj. vratia se opet u staru kolotečnu. Tim dana se uspostavlja dnevni dvokratni putnički saobraćaj, tako da će se moći, svakog dana putovati iz Šibenika jutrom u Split i Knin, a u večer istoga dana povraćati se. Vlak iz Šibenika polazi jutrom 7.37 sati, a vraca se u večer u 9 sati.

Oružani sukob. Kako saznaјemo, većina vatrogasaca, nije bila zadovoljna sa danošnjim čuvanom Luketom, pak je zamolio općinsku upraviteljstvo, da ga izmjeni. Saznavaš za to ovaj, navali na vatrogasca Marka Žau revolverom. Ovaj u obrani, odbije revolver i pri tom zabilježe rani na ruci. Kasnije je napao i vatrogasca Uremu. Stvar je predana Drž. Odvjetništvu.

Bratskog Or. Ju. Na. — Dubrava. Pod ovim naslovom, vajna Orjuna, Šalje stare pročitane novine, skupljene sa svih strana svijeta, po dva mjeseca stare, nekim svojim pouzdanicima glavarima, po okolišnim selima. Ne zojavju jedincu, da im je jalov posao, te da im se i sami tobožniji njihovi pouzdanci smiju, nakon što su ih obavijestili, da je hrvatski val poplavio cijelu sjevernu Dalmaciju.

Darovi. G. Dušan Smiljanić-Rapo, han-kovni direktor u Beogradu i hrvatski podvodja Dubrovoljne Vatrogasne Čete u Šibeniku poklonio je u fond rečenog društva, a u svrhu reorganizacije istog, svotu od Din. 1.000. — (milijadu) na čemu mu Uprava Vatr. Čete najljepše zahvaljuje i molí i druge prijatelje vatrogasaca, da se ugledaju

Hrvatska Himna je nekoj gospodi, tako mrska i odvrata, da zaborave čak i na pristnosti. To se dogodilo, prigodom prolazka Dr. Trumbića, kada je glazbu svirala, a narod pjevao hrvatsku himnu. Nepregledna masa je u počast otkrila glave, samo njih trojica, demonstrativno ostali pokriveni, bjesni nad velebnim hrvatskim slavljem. Očevidci kažu da je grati proti kizle, od ljetine podupao pola brade. Drugom prigodom iznijet ćemo imena sve trojice.

Kizla ćemo se sjetići i unapred.

Na Carinarnice. Na 9. o. m. u večer, na reporter susretne car. činovnika, za koga jezici kažu, da dominira na Carinarnici, sa velikim svježnjem spisa, koje kući nosi Čudnovat! Otkad su činovnici postali tako revni, pa i kod kuće rade? — Kasnije smo suznali za pravu istinu, da redeni činovnik, nosi kući spise, — i ako te nebi smitu biti dozvoljen, — i po noći radi, valjda uz pripomož svojih saveznika, ne iz revnosti već iz mržnje proti nekim, svrhom, da ih čin prije osudi, iz bojažni da se nebi umiješalo Ministarstvo i spise zastražio.

Medutinu doznavaju, da mu je ipak uspješno izreći osudu, sa hajoslovnim miljunkim ciframa, o čemu se po gradu govorio još prije, nego li je priopćeno osudjenim. To nije nikavka novost ili senzacija. Natrag 3 mjeseca, kada se je počeo voditi postupak, osuda proti I. S. je odmah bila skovana, a malo kasnije i proti I. D. Bez ikakva pravog dokaza, i svjedočanstva, bez *corpusa delicti*, bez preve sumnji i prije njihova ispitivanja. Jedino na osnovu uličnih i kavanskih glasina. — Dakle stara stvar, a ovo je suda puka formalnost, jedna prosto politička osuda, izdana ne iz uvjerenja, već da se podigne česovita larma. Osuda se ne može uzdržati, jer je javna tajna da i sami car činovnici u to nevjeroju, dapače kažu, da ju polpisuju proti vlastitom uvjerenju, iz straha od denuncija.

PRODAJE

se u Zagrebu u najprometnijoj ulici kuća prizemna sa dva stana, jedan od tri a drugi od jedne sobe sa svim nuzprostorijama, sa gradilištem i dvorištem u površini circa 600 č. hv. zajedno sa trgovinom dobro uvedenom gradjevnom materijale. Na raspolažanje stojte dvije staje dva magazina velika šupa, poslovnicu sa telefonom od dvije sobe, sve električno razsvjetljeno. Za preuzeli i useliti se po mogućnosti čim prije. — Cijena svema Din. 1,250.000.— Samo ozbiljne upite pod „Prilika“ Zagreb I Poste restante.

Izdav. i odg. urednik: M. Berović, pravnik
Tisak. Pučka Tiskara — Šibenik

Mali oglasnik.

Temeljna taksa 6 Dinara. Za svaku riječ 50 para. Za deblja slova dvostruko se računava. Plaća se unaprijeda.

Zenidba Jeden naš prijatelj u Americi (Maidsville-Monongalia) da sada kada je trudom, radom i znanjem stekao u Americi prilično imanje obratio se je nama, da bismo mu priporučili jednu vrijeđnu, marijinu, radiju i poštenu djevojku, kojo bi nu imala biti dužica.

Podpuno ime, prezime i adresu dotičnog Hrvata nalaze se u našoj Upravi, i ona djevojka, koja bi želila stupiti u dopisivanje s njim može istu uz diskreciju kod Uprave dobiti.

Odlíkovana Voštarnica
DIPLOM GRO ĆULAR VOSTARSKI
PIELAR MAJSTOR
ŠIBENIK

IZRADUJUJEM: sve vrsti svjeća, duplira, uskrnsih stojinica (ceresa) sa svim vremenskim znakovima, iz prvorazrednog voska, brzo i solidno.

PRERADUJEM: pramku želji sve vrsti svjeća iz vlastnih uromaka i okapina.

PRODAJEM: finog vrednog YEDA naravnog sa mog uzornog pčelinjaka, no malo i veliko. Med je vanredne ljekovitosti za plućne bolesti, grla, prsa, prehlade itd.

KUPUJEM: sve vrsti voštanih okapina, uromaka i žutog voska

Sve uz povoljne cijene!

Posjetiocima morskih kupališta, putnicima i izletnicima, preporuča svoj novouređeni,

Hotel „Dalmacija“

u Tivtu, jedan sat vožnje parobrodom od željezničke postaje Zelenika.

Potpuno nova zgrada sa novim namještajem, na najlepšem mjestu Roke i u blizini najvećeg i najlepšeg perivoja u državi. Morski kupalište u neposrednoj blizini.

— Cijene vrlo umjerene. —

IVO FAŽO, TIVAT,
Dalmacija.

Jeste li postali predplatni?

DROGARIJA

VINKO VUČIĆ
ŠIBENIK

Skladište kemijskih proizvoda, laka boja gumenih predmeta i o.

OPTIKA.

Naočala — Cvikera.

Izvršuje svaku izradbu po okul. liječničkom propisu.
PRIMAJU SE POPRAVCI.

KRUMPIRA

bijeloga, zdravog, suhog za jelo prebranoga bez zemlje nudja svaku količinu

VLADO STEFANOVIĆ
DARUVAR (HRVATSKA)

I. Bos. Hec. tvrnica turpija
JOSIP MEGLIĆ

Vareš Majdan Željezara

Preporuča sve vrsti novih turpija i rašpa na veliko i za malo te prima na novo oštrenje istrošene. Cjenile na zahtjev bedava i franco.

I. STJEPUŠIN — SISAK

Preporuča najbolje tambure, žice, partiture i ostale potreštine za sva glazbila.

Dragutin Šepak, Zagreb

Prilaz 35 Prilaz 35.

Vlastiti proizvod svih vrsti

„LIMENKA“
za lak, firnaj, terpentin, ulje, petrolem, kandite itd. Patentne limenke za uljene boje itd.

MATE PRGIN -- ŠIBENIK

Veliki pribor šešira i sagova domaćih tvornica.

Trgovina mješovite robe.

I. Bos. Hec. tvrnica turpija
JOSIP MEGLIĆ

Preporuča sve vrsti novih turpija i rašpa na veliko i za malo te prima na novo oštrenje istrošene.

Cjenile na zahtjev bedava i franco.

KRUMPIRA

Zdrava, birana, slavonskog bijela najbolje vrsti

nudja svaku količinu na vagone Trgovina Žemaljki Plodiva

IVAN VRKLJAN
DARUVAR (SLAVONIJA).

Banka za trgovinu obrt i industriju

dioničarsko društvo.
Jelačićev trg. 4. — ZAGREB. — (vlastita palaća)

Dionička giovnica: s pričuvima Din. 28.000.000.- K 112.000.000.-

Telefon: 285, 796, 11-94, i 15-54.

Brzojav: Trade i Trogobanka.

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Allijirani zavodi: U svim većim trgovackim sredistima Jugoslavije. Izravne veze sa prvorazrednim bankama u cijeloj Evropi, te Americi.

Prima: uloške na knjižice i na tekući račun uz najkulantniji kamatnjak.

Eskomptira: mjenice i devize.

Financira i osniva: obrtnička trgovacka i industrijska poduzeća.

Kupuje i prodaje: valute, devize i vrijednosne papire.

Podjeljuje: predujmove na vrijednosne papire.

Burzovne naloge: obavlja kulantno i točno.

Izdaje: čekove i kreditna pisma, te obavlja plate na temelju akreditive na sva tu — i inozemna mjestra.